

החולץ ליבמתו פרק רביעי יבמות לט.

עין משפט גזר מצוה

בד א מ"י פ"ג מהלכות
נזירות הלכה ז טושי"ע
א"ע"ע סימן קס סעיף ה'
ב מה ב מ"י פ"א מהל'
יבוס הלכה טו סמג
עשין כל טושי"ע שם סימן
קסא ע"פ:
ג מ"י פ"ב מהל'
אשוח הלכה יז סמג
שם טושי"ע סעיף ח וסעיף
ט מהלכה:
ד מ"י פ"ב מהלכה
יבוס הלכה ו סמג
עשין לא טושי"ע שם סימן
קסא סעיף ד:
ה מה ה מ"י שם הל' ח
טושי"ע שם סעיף ה'
ו מ"י שם הל' ג'
טושי"ע שם סעיף ו:
ז מ"י שם הלכה ז
טושי"ע שם סעיף ד:

וספק נשואה א"ל רבא אי דנפלי לה
גרם רצה גבי מאמר לז"ש ינשאין עושה או אירוסין עושה
דמתוך משומת משה דמודה דאין יורשה: **אע"ג** דקשיא מתה.
לרצה ינשא דוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל

וקסבר אבי ידו כידה. מדלוקי פלוגמיהו גנפלו לה (ט) תחמו ופאי
הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אבי נשואה ידו כידה ולא יומר
הלך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעה מידה ונכסים בחזקתה
ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם

מחיים לא דהויא לה איהי ודאי
ואינהו ספק ומ"מ לא צבי רישא
לאוקמי בעבד בה מאמר דמשום
דהויא איהי ודאי אין נראה לרצה
דמתכור לכתולה להכי מוקי לה בלא
עבד בה מאמר אע"ג דלרצה דלעיל
מוכרת לכתולה משום האי טעמא
משום דהויא איהי ודאי רצה לית ליה
האי סברא. בהלכות פסוקות דרז
יודאי גאון פסיק כצ"ח * דרז פפא
במראה קאי כותיה והא ללא חשיב
ציע"ל ק"ג משום דליירי בה
אמוראי: **א** אשה הקנו לו מן
השמים. ואת"ו ומה מריות בך
היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו
לה רצון משני וכת"ש ששם מוכר
הראשון נכסיו טרפא מלקוחות אע"פ
שש צני חורין לשני א"כ תהא קלה
בעיניו להוליא (א) ואר"י דנפקא מינה
שיכול היבם למכור שדותיו ואפילו
אשתדוף אחר כך שדות של מת לא
טרפא ממשעבדי ואם היתה אשתו
טורפת מהן ומיניה למאי דבעי למימר
בס"פ מי שיהיה נשוי (בכמותה זא. וסס)
דאי אשתדוף צני חרי לא טרפא
ממשעבדי קשה וי"ל דנפקא מינה
אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדותיו של
מת דלא גביא מציני חרי דשני:

וכסבר (ב) אבי ידו כידה (א) א"ל רבא אי דנפלי לה
כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו
עדיפא מידה אלא אידי ואידי דנפלו לה
כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה
מאמר * סיפא דעבד בה מאמר וקסבר
רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק
נשואה ודאי ארוסה לדרחות בצרה וספק
נשואה לחלוק בנכסים איתמר משמיה דר'
אלעזר כוותיה דרבא ואיתמר משמיה דרבי
יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי אמר
רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר
(ג) מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדרחות
בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם
לא תיפוך אמר לך רבי אלעזר כי אמרי
אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי
הליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי
אמר רב פפא דיוקא דמתניתין כוותיה
דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים
הנכנסים ויוצאים עמה מאי נבבסין ומאי
יוצאין לאו נבבסין לרשות הבעל ויוצאים
מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא
מתה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו
בחייה ולפירות (ד) ותו לא מירי: כנסה הרי
היא כו': למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא
(ה) לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט
פשיטא סד"א הואיל וכתביה ולקחה לו לאשה
ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון
עליה כמצינו אין בגט לא קמ"ל מחזירה
פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה
(ו) עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת
אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה
לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל
דבר: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"מ (ז) אשה הקנו לו מן
השמים יבא לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא:
מתני' (ח) מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו
חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקמן
עד שיגדיל (ט) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין
שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם: **גמ'**
איתמר ביאת קמן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד
אמר ביאת קמן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת
קמן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול
ביאת קמן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא
רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קמן
עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא
לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול ילמיכפיה לכפיה לדידהו כיון
דמצוה עליה דידה רמיא לדידה כייפינן תנן תלה בקמן עד שיגדיל אין
שומעין לו ואי ביאת קמן עדיפא אמאי אין שומעין לו ניגמר דלמא גריל
ומייבם וליטעמך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי
ניגמר דלמא אתי (י) וחלוץ אלא כל (י) שהיו מצוה לא משהינן
את

(א) (בכמותה פ"ג.) (ב) על
כט. (גמריס ע"ד.) (ג) (א) וסוכה
לו. (ד) (ד) ליל ח: יט:
מכונות פ"ג. (ה) י"א עברה,
(ו) לקמן פה. מכונות פ"ג:
(ז) ביה ל. ליל כ"ה,
(ח) (ג"ל ומייבם.) (ט) (ו) (ל)קמן
(י) (דומה לה בתנו
מוס' מגילה כט: ד"ה
והלכתא.)

תורה אור השלם

1. כי ישבו אחים יחדו
ומת אחד מהם ובו אין
לו לא תורה אשת תמת
החזקה לאיש יד יבמה
יבא עליה ולקחה או
לאשה ויבמה:
דברים כה ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג ר"ב
פ"א ב"ה ע"מ מ"י ע"ב
נט ע"ב מ"ה א"ר"פ
ובל"ש שם:

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד שגדיל
ובגדול כלל ויבמה או
נמחק: (ב) (ג) ר"י ד"ה
וקסבר וכו' גנפלו לה
כשהיא שומרת: (ד) ד"ה
וקסבר רצה וכו' כודאי
הכל לז"ש מפורש על ליענין
לחמות: (ה) ד"ה ובגדול או
שהיה וכו' שם א"ר יבם
אותה והכי מוכח:

הגהות הגר"א

[א] ג"כ א"ל רבא אי כו.
כ"כ לדברי רש"י לרצה אף
כ"ה מירי ויחלוץ. ור"י
מפרש דכל נבעל ומייבם
מפרש דכל האוקמתות
הכל לז"ש אבל לז"ש לעולם
לאשה ועמ"ש ועי' רמב"ן
וכתב דה"ל למיבמה ולפירי
אבל הכנסים ספק דל"ל
ליבם פירות ועי' ג"כ
פ"ד בכמותה ק"י כ"ב דבני
הש"ס ע"י ק"מ):

תוספות ישנים

בכמה נגזות מחיים:
וקסבר אבי ידו כידה.
ובהלכות פסוקות דרז
יהודא ספק כצ"ח וס' וס'
נמנו ציע"ל ק"ג משום
דאמוראי בתרבי סברי
כוותיה ואי' לפסוק
כוותיה: (א) אומר השר
דא קדמך אשה קנו לו
מן השמים וכו' לית עטם
למה אין לה שתי מכונות
אחת מייבם שיהא אשתו
ואין אשה בלא מכונה אחת
ונגזלה הראשון שמתחמת
לה נכסיו. ומשני [אשה]
הקנו לו מן השמים בלא
מכונה ואין לה כי אם
מכונה ראשונה ולי את לה
מראשון אף הכמותה
ראשונה תקנו לה וכו' כ"ה
תהא קלה וכו' והכנה י'
מירויס דהוקסין: ובגדול
עד שיבא ממדינת הים. פי'
שם גדול ממנו כמתייב'
ואמר לנו להמתין ואין
שומעין לו דמשום דת'
שהוא עומד לפנינו מונע'
עליו המנוח וכן משמע
בגמ': נגמר דלמא אפי'
וחלוץ ואין להקשות אפי'
לדידה תקשי דלמא אפי'
ומייבם דהא כ"ע מירי'
דכחא גדול עדיפא דלמא
למנוח שומעין ממנו על'
היה רוצה לייבם:

מוסף רש"י

שי"ד לעמוד קודם. הבן
מת ראשון. בגמ' הבית
עליו ועל אבי קאי, שירשי
יעקב, כגון צני יעקב
שמעון ולי אחי ראוהו או
אפילו מתן ופולאו צני
ראוהו שגם הם יורשי
עקב, ואמריס הבן מת
ראשון דהיינו ראוהו מת
ראשון ומכח אשה דלא
קאחזינא דלמירינן בגמרא
ולא וכה ראוהו צני נכסי
כלל וירשה אלו כל נכסי
יעקב, ולענין נפל הבית
עליו ועל מירשיו שיין
למנוחי יורשי מירשיו
אומריס הבן מת ראשון
(סס). וב"ה אמריס
בנכסים בחזקתן. בחזקת
יורשי האב, שהרי הם
יורשי דהא וכו' מיעקב או
מלאוהו וכו' ומתקין דמו
היה אצל בנכסיהו ובעל
חוב ספק ואין ספק מולאי
מירי ודאי (סס). שטר
העומד לבנות כגברי
דמי. מי שיש לו שטר חוב
לכסו, מוחק בעל השטר
בנכסים יומר מן הלוה
(סס). ומירי ודאי
חשיבו (רמב"ם ב"ב פ"ק).
מתו בעליהן עד שלא
שחר. אבל השנים שבעולם
קאי, שקיבלו לכן בעליהן
ונסמרו ולא הספיקו
להשקומה עד שמת
(בכונות פ"ג. ובמ"ו סוטה
ד). ואינן שרות.
דענין והיא אשה אף
אשתו (סס). או
שורות או לא נמשלות
בתוכה. לומר מתוך
שלא שומות לכן נמשלות
מכונה (סוטה סס). ספק
באי. והפסדה כמותה
(בכונות סס). ומציא
מירי ודאי. מירי יורשי
בעל שכן ודאי צירופה
(סס). אבל דמי. והיא
מוחקת בנכסים יומר מהן
ואין כלן מולאי מירי ודאי
והלך כיון דנכסי
כרשות קיימי הוו להו
יורשי הבעל מוכרין עליו
והמולאי מתכרין עליו
הרליה ועליהו הניחא רליה
שומתה כמתייב' וזאבדה
מכונה (סוטה כה). ובמ"ו
שבכות פ"ג. עד כאן שי"ד
לעמוד קודם.

מת דלא גביא מציני חרי דשני:
ובחר"ש ושוטה. מלמא קאמר
עד שטרפא משמע
דאפי' תלה לייבם לאלתר אין שומעין
לפי שאין מוסמין אותה וה"ה דה"מ
למיינקט מוכה שחין:
גבי אחין א"ר צו לייבם וכו' א"ר רצו
אמאי חוזרין כו'. אפילו לא
רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למייפק:
אמר
דבר: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"מ (ז) אשה הקנו לו מן
השמים יבא לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא:
מתני' (ח) מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו
חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקמן
עד שיגדיל (ט) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין
שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם: **גמ'**
איתמר ביאת קמן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד
אמר ביאת קמן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת
קמן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול
ביאת קמן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא
רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קמן
עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא
לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול ילמיכפיה לכפיה לדידהו כיון
דמצוה עליה דידה רמיא לדידה כייפינן תנן תלה בקמן עד שיגדיל אין
שומעין לו ואי ביאת קמן עדיפא אמאי אין שומעין לו ניגמר דלמא גריל
ומייבם וליטעמך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי
ניגמר דלמא אתי (י) וחלוץ אלא כל (י) שהיו מצוה לא משהינן
את

וכסבר (ב) אבי ידו כידה (א) א"ל רבא אי דנפלי לה
כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו
עדיפא מידה אלא אידי ואידי דנפלו לה
כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה
מאמר * סיפא דעבד בה מאמר וקסבר
רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק
נשואה ודאי ארוסה לדרחות בצרה וספק
נשואה לחלוק בנכסים איתמר משמיה דר'
אלעזר כוותיה דרבא ואיתמר משמיה דרבי
יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי אמר
רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר
(ג) מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדרחות
בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם
לא תיפוך אמר לך רבי אלעזר כי אמרי
אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי
הליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי
אמר רב פפא דיוקא דמתניתין כוותיה
דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים
הנכנסים ויוצאים עמה מאי נבבסין ומאי
יוצאין לאו נבבסין לרשות הבעל ויוצאים
מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא
מתה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו
בחייה ולפירות (ד) ותו לא מירי: כנסה הרי
היא כו': למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא
(ה) לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט
פשיטא סד"א הואיל וכתביה ולקחה לו לאשה
ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון
עליה כמצינו אין בגט לא קמ"ל מחזירה
פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה
(ו) עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת
אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה
לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל
דבר: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"מ (ז) אשה הקנו לו מן
השמים יבא לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא:
מתני' (ח) מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו
חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקמן
עד שיגדיל (ט) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין
שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם: **גמ'**
איתמר ביאת קמן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד
אמר ביאת קמן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת
קמן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול
ביאת קמן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא
רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קמן
עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא
לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול ילמיכפיה לכפיה לדידהו כיון
דמצוה עליה דידה רמיא לדידה כייפינן תנן תלה בקמן עד שיגדיל אין
שומעין לו ואי ביאת קמן עדיפא אמאי אין שומעין לו ניגמר דלמא גריל
ומייבם וליטעמך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי
ניגמר דלמא אתי (י) וחלוץ אלא כל (י) שהיו מצוה לא משהינן
את

קמימא עדיפא, לפיכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב (בכונות פ"ג). ודאי עדיפא מירי. וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליושיהו בהן כלום (סס). אלא לדרחות בצרה כ"ב. לומר דלחות חמותה עלה משום חזקה וקסא (ע"ל פ"ג). ותו לא מירי. אין לרזן אחר דבר זה (סוטה כז). מן ליכא לאקשוי מירי (ע"ל פ"ג). אין להקשות על דבר זה (ע"ל פ"ג). וי"ל שיש מירי (סוטה כ"ב). אין להקשות על דבר זה (ע"ל פ"ג). לומר שמגרשה בגט ומחזירה. מירי מילי אשמעינן. מנשה בגט ואינה יבמה אפילו. ואשמעינן ששם רצה להחזירה מחזירה כשאר שם (בכונות פ"ג). וי"ל (סוטה כ"ב). אין להקשות על דבר זה (ע"ל פ"ג). מצוה בגדול. האחים לייבם, ונפקא לן מוהיה הכסור (ביצה יז). המייבם יהיה הכסור (ע"ל פ"ג).